

The relationship between self-efficacy and educational satisfaction with academic achievement in math: considering the third grade of second cycle of secondary school students In Isfahan In 2013-14

Seyed Ali Mirheydari, Mohammad Reza Neyestani

¹M.A student of educational planning, Khorasgan, Azad University, Isfahan, Iran

²Faculty member of Isfahan University

Abstract

The objective of this research is to investigate about the relationship between self-efficacy and educational satisfaction with the academic achievement in math between third grade of second cycle of secondary school students. This research is of a kind of descriptive – correlative one. Multi-stage random sampling technique has been applied among the third grade students in the second cycle of secondary school in ISFAHAN in 2013-14. A total of 364 individuals have been selected based on to inclusion criteria. Data collection tools include the children and teenager self-efficacy questionnaire, Morris 2001, ($p=83\%$) and satisfaction questionnaire ($p=72\%$) as well as final student's records. The first two questionnaires have been completed by students. For statistical analysis of data, Pearson's correlation coefficient and Regression's multiple analysis are utilized. The findings reveal that self-efficacy ($r=48\%$) and student's satisfaction ($r=35\%$) have a meaningful relationship with the achievements of students. According to the results of this research, it can be said that self-efficacy and student satisfaction can predict the achievements of student.

Keywords: Academic Achievement, Self-Efficacy, Student Satisfaction

رابطه بین خودکارآمدی و رضایت تحصیلی با پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی دانش آموزان پایه سوم دوره دوم متوسطه شهر اصفهان در سال تحصیلی ۹۳-۹۲

سید علی میرحیدری، محمدرضا نیستانی*

^۱دانشجوی کارشناسی ارشد برنامه‌ریزی درسی، دانشگاه آزاد اسلامی، واحد اصفهان (خوراسگان)، اصفهان، ایران
^۲عضو هیات علمی دانشگاه اصفهان

چکیده

هدف از انجام پژوهش حاضر بررسی رابطه خودکارآمدی و رضایت از تحصیل با پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی دانش آموزان سال سوم رشته ریاضی و فیزیک دوره متوسطه دوم شهر اصفهان بوده است. این پژوهش از نوع توصیفی - همبستگی بوده است که نمونه پژوهش با استفاده از روش نمونه‌گیری تصادفی چندمرحله‌ای، از میان دانش آموزان پایه سوم رشته ریاضی و فیزیک دوره دوم متوسطه شهر اصفهان در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ تعداد ۳۵۴ نفر (با استفاده از جدول مورگان) که ملاک‌های ورود به پژوهش را دارا بودند، انتخاب شدند. ابزار جمع‌آوری اطلاعات پرسشنامه خودکارآمدی کودکان و نوجوانان (Moris, 2001) با ضریب آلفای ۰/۸۳، پرسشنامه رضایت از تحصیل با ضریب آلفای ۰/۷۲ و کارنامه نهایی بود که دو پرسشنامه اول توسط دانش آموزان تکمیل گردید. به منظور تجزیه و تحلیل آماری داده‌ها نیز از روش تحلیل ضریب همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه به شیوه همزمان با استفاده از بسته نرم افزاری تحلیل آماری spss20 استفاده شد. تحلیل داده‌ها نشان داد که در سطح خطای ۰/۰۱، باورهای خودکارآمدی ($r=0/48$) و رضایت از تحصیل دانش آموزان ($r=0/35$) با پیشرفت تحصیلی آنها دارای رابطه معنادار است. بنابر یافته‌های این مطالعه باورهای خودکارآمدی و رضایت از تحصیل توانسته‌اند پیشرفت تحصیلی دانش آموزان را به شکلی معنادار پیش‌بینی نمایند ($p<0/05$).

واژگان کلیدی: پیشرفت تحصیلی، خودکارآمدی، رضایت از تحصیل

* نویسنده مسؤول: محمدرضا نیستانی neyestani@gmail.com

پذیرش: ۹۴/۳/۲۰

وصول: ۹۳/۸/۱۹

مقدمه

رشد و بالندگی هر جامعه‌ای مرهون نظام آموزشی آن جامعه است (shokr kon, poladi, haghghi, 2000).

در عصر حاضر تعلیم و تربیت و به طور کلی تحصیل بخش مهمی از زندگی افراد را تشکیل می‌دهد، علاوه بر این کیفیت و کمیت این تحصیل نیز نقش مهمی در آینده افراد ایفا می‌کند. نزدیک به یک قرن است که روان‌شناسان به صورت گسترده در تلاش برای شناسایی عوامل پیش‌بینی‌کننده پیشرفت تحصیلی هستند (narimani, soleymani). پیشرفت تحصیلی به معنای تسلط بر اطلاعات و دانش‌های نظری در یک زمینه معین تعریف می‌شود. پیشرفت تحصیلی یعنی این که فراگیران تاچه حد در رسیدن به اهداف دوره آموزشی موفق بوده‌اند (seif, 2003). مسأله پیشرفت تحصیلی دانش‌آموزان، یکی از شاخص‌های مهم در ارزیابی آموزش و پرورش است و تمام کوشش‌های این نظام، در واقع برای پوشاندن جامعه عمل به این امر است (kahrizi, 2011). موفقیت دانش‌آموزان در مدرسه، هدف اصلی هر نظام آموزشی است. موفقیت در مدرسه، کسب تجربه‌های مناسب در کلیه ابعاد رشد شناختی، عاطفی، اجتماعی، رفتاری و زیستی را شامل می‌شود. کسب این تجربه‌ها در مدرسه می‌تواند بر زندگی حال و آینده کودکان و نوجوانان تأثیر سرنوشت‌سازی داشته باشد (zohrevand, 2009).

عملکرد تحصیلی به تمامی درگیری‌های دانش‌آموز در محیط مدرسه اشاره دارد که در برگزیده خودکارآمدی، شرایط هیجانی، برنامه‌ریزی و انگیزش است (kahrizi, 2011). به طور کلی متون علمی دو رویکرد را برای بررسی عوامل پیش‌بینی‌کننده پیشرفت تحصیلی مدنظر قرار داده‌اند: در رویکرد نخست تأثیر فرایندهای محیطی و بیرونی، از جمله محیط خانوادگی، شرایط آموزشی و موارد مربوط به برنامه‌های آموزشی معلمان و ویژگی‌های دانش‌آموزان بر پیشرفت تحصیلی مطرح است، و رویکرد دوم ساختار دانش، فرایندهای شناختی و پردازش اطلاعات، فرایندهای انگیزشی، فرایندهای یادگیری خاص و بطور کلی موارد دورنی مورد توجه قرار گرفته است. (buttler, winne, 2011).

۱۹۹۵, follad chang, latifian, 2001, sheikh al eslami, ۲۰۰۵.

رضایت از تحصیل یکی از عواملی دورنی است که منجر به پیشرفت و شکست تحصیلی دانش‌آموزان و تحت تأثیر این موفقیت و شکست نیز قرار می‌گیرد (heydari, 2005). مفهوم رضایت تجربه دورنی است که حضور مثبت هیجان‌ها و نبود احساسات منفی را در برمی‌گیرد (Rode, 2005). رضایت از تحصیل شامل ادراک دانش‌آموزان از برنامه‌های آموزشی، شرایط لازم برای مطالعه و هم‌چنین رفتار و راهنمایی معلم است (Floers, 2007). بنابراین رضایت از تحصیل به عنوان یکی از مؤلفه‌های اساسی در ایجاد رضایت کلی از زندگی و از جمله متغیرهای عاطفی که به نظر می‌رسد نقش مهمی در پیشرفت تحصیلی ایفا می‌کند، است. علی‌رغم اهمیت فوق‌العاده سازه رضایت از تحصیل در تعلیم و تربیت، پژوهش‌های بسیار محدود از موانع اصلی برای تکامل این سازه به شمار می‌آید، به طوری که چگونگی شکل‌گیری رضایت از تحصیل از نکات مبهم در تعریف این سازه است (Demaris, Kritsomis, 2008). به نحوی که آگاهی متصدیان سیستم آموزشی از متغیر و سازه پراهمیت رضایت تحصیلی جز در سایه توجه به متغیر رضایت از زندگی امکان‌پذیر نخواهد بود. بر همین اساس مقصود از رضایت از زندگی، نگرش و ارزیابی عمومی فرد نسبت به کلیت زندگی خود و یا برخی جنبه‌های زندگی چون زندگی خانوادگی یا تجارب آموزشی است (Diener, 1999). رضایت از زندگی یکی از عواملی است که تحت تأثیر موفقیت و شکست تحصیلی دانش‌آموزان قرار می‌گیرد (abolghasemi, 2011).

یکی دیگر از عوامل مؤثر بر پیشرفت تحصیلی، خودکارآمدی است. ول (Woul, 2004) گزارش کرده است که اگر دانش‌آموزان باور داشته باشند که با تلاش قابل قبولی می‌توانند یاد بگیرند، تلاش بیشتری کرده و در مواجهه با مشکلات پافشاری بیشتری می‌کنند. خودکارآمدی به عنوان یک ویژگی شخصیتی پیش‌بینی‌کننده می‌تواند در موقعیت‌های تحصیلی و آموزشی، عاملی مؤثر باشد (Salami, 2009). بنابراین چگونگی رفتار افراد،

می‌کند. بندورا ابراز می‌دارد که حس خودکارآمدی می‌تواند نقش مهمی در رویکرد و نگاه فرد به اهداف، تکالیف و چالش‌هایش داشته باشد (Cain, 2008).

نتایج پژوهش‌های مختلف حاکی از رابطه مثبت و معنادار میان رضایت تحصیلی و خودکارآمدی با پیشرفت تحصیلی است. کاپرارا و همکاران (Caprara, Pastorelli, 2005) نشان دادند که داشتن ویژگی‌های مثبت شخصیتی مثل خودکارآمدی و رضایت از زندگی با بروز عملکرد تحصیلی ارتباط مثبت وجود دارد. از طرفی نقش و همکاران (naghsh, 2009) پژوهشی نشان دادند که خودکارآمدی و سودمندی ادراک شده مستقیماً و با واسطه یادگیری خودنظم بخش بر پیشرفت تحصیلی تأثیر دارد.

همچنین نتایج پژوهش تمدنی و همکاران (tamadoni, 2011) نشان داد که بین متغیر اهمال کاری با خودکارآمدی عمومی و پیشرفت تحصیلی رابطه منفی معنادار و بین خودکارآمدی و پیشرفت تحصیلی رابطه مثبت معنادار وجود دارد.

عسکری و کهریزی (askari, kahrii, kahrizi, 2013) نیز در پژوهشی نشان دادند که بین خودکارآمدی و رضایت از زندگی با عملکرد تحصیلی همبستگی مثبت معناداری وجود دارد. ایرماک و کارازام (Irmak, Kuruuzum, 2009) و پوتوین، ساندر و لارکین (Putwain, Sander & Larkin, 2012) در پژوهش‌های خود اشاره کرده‌اند که رضایت‌مندی تحصیلی یکی از نشانگرهای اصلی پیشرفت و کیفیت تحصیلی به شمار می‌رود. نهایتاً کوماراجو و نادلر (Komarraju, Nadler, 2013) در پژوهشی نشان دادند که دانش‌آموزان دارای خودکارآمدی بالا به دلیل تسلط بر چالش‌ها، موفقیت تحصیلی بیشتری را کسب می‌کنند. لذا جمع بندی پیشینه پژوهشی نشانگر این است که احساس خودکارآمدی را پیشرفت در جنبه‌های مختلف روان شناختی و عملکردی همبسته است.

حال با توجه به این که خودکارآمدی با جنبه‌های مختلف ارتباطی، شخصی، اجتماعی و تحصیلی دارای ارتباط بوده و همچنین با توجه به این که افت تحصیلی

اغلب می‌تواند از طریق باورهایی که آنها در مورد توانایی‌هایشان دارند به واسطه این که واقعاً قادر به انجام چه چیزی هستند، پیش‌بینی شود (Caprara, Pastorelli, 2005) (Regalia, Scabini & Bandura, 2005) یکی از سازه‌های مهم در نظریه شناختی - اجتماعی بندورا است و به معنی اطمینان و باور فرد نسبت به توانایی خود در کنترل افکار، احساس‌ها، فعالیت‌ها و نیز عملکرد مؤثر در موقعیت‌های استرس‌زاست (Caprara, Pastorelli, Regalia, 2002) (Scabini & Bandura, 2002). این نظریه بر نقش ضروری باورهای خودکارآمدی در رشد رفتار انسان تأکید دارد (Meece, Glienke & Burg, 2006). بنابراین بر عملکرد واقعی افراد، انتخاب‌ها، سازمان دهی و اجرای دوره‌های عمل در جهت دستیابی و به ثمر رساندن سطوح عملکرد، پیشرفت و میزان تلاشی که فرد صرف یک فعالیت می‌کند، مؤثر است (Regalia & Bandura, 2002). خودکارآمدی حیطه‌های مختلفی دارد که عبارتند از خودکارآمدی اجتماعی، تحصیلی، هیجانی و جسمانی (tahaseban, anari, 2009). استقامت در انجام دادن تکالیف، سطح عملکرد بالا و متناسب با توانایی، جست و جوی موفقیت‌های جدید، توانایی مسأله‌گشایی، نرسیدن از شکست، انتخاب اهداف بالاتر، تعهد و پایداری در رسیدن به آنها و تسلط بر خود زمانی که عقب نشینی لازم است از ویژگی‌های افراد خودکارآمد است (Salami, 2004). براساس نظریه یادگیری اجتماعی بندورا، باورهای خودکارآمدی بر انتخاب‌های فرد در حیطه رشته تحصیلی و فعالیت‌هایی که انجام می‌دهند نیز تأثیر می‌گذارد (zare zade, kadivar, 2007). به نحوی که پوتوین، ساندر و لارکین (Putwain, Sander, & Larkin, 2012)؛ کوماراجو و نادلر (Komarraju & Nadler, 2013) نشان دادند که دانش‌آموزان با خودکارآمدی بالا نسبت به دانش‌آموزان با خودکارآمدی پایین از عملکرد تحصیلی بالاتری برخوردار بوده، و خودکارآمدی بالاتر تحصیلی، پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند. بدین صورت که باورهای خودکارآمدی به عنوان متغیر میانجی اثرات متغیرهایی چون تجارب گذشته، توانایی شناختی و جنس و دیگر باورهای خود را بر متغیر پیشرفت تحصیلی اعمال

متغیرهای پیش بین و پیشرفت تحصیلی درس ریاضی به عنوان متغیر ملاک لحاظ گردیده ده است. در این پژوهش از ابزارهای ذیل استفاده شده است:

پرسشنامه خودکارآمدی کودکان و نوجوانان-SEQ توسط موریس (Muris, 2001) برای ارزیابی تست خودکارآمدی کودکان و نوجوانان در سه حیطه خودکارآمدی اجتماعی، تحصیلی، هیجانی و کلی تهیه شده است. پرسشنامه خودکارآمدی کودکان و نوجوانان شامل ۲۳ گویه است که توانایی آزمودنی را در زیرمقیاس‌های ذکر شده می‌سنجد.

خرده آزمون خودکارآمدی اجتماعی که شامل ۸ گویه اول پرسشنامه است توانمندی ایجاد ارتباط با همسالان، قاطعیت و رسیدن به معیارهای اجتماعی را می‌سنجد. خرده آزمون خودکارآمدی تحصیلی شامل ۸ گویه دوم پرسشنامه است و احساس توانمندی در مدیریت رفتارهای یادگیری، تسلط بر موضوعات درسی و تحقق انتظارات تحصیلی را مورد سنجش قرار می‌دهد. خرده آزمون خودکارآمدی هیجانی شامل ۷ گویه آخر پرسشنامه است و احساس توانمندی افراد را در مقابله با هیجانات منفی و کنترل آنها می‌سنجد. طرز اجرا و نمره گذاری آزمون بدین ترتیب است که هر ماده در مقیاس ۵ نمره‌ای ارزیابی می‌شوند، که عبارتند از ۱= اصلاً، ۲= کمی، ۳= متوسط، ۴= زیاد و ۵= خیلی زیاد. خودکارآمدی کودکان و نوجوانان ابزار با ارزشی برای ارزیابی خودکارآمدی کودکان و نوجوانان است. پایایی این پرسشنامه خوب گزارش گردیده و ثبات درونی آنها ۰/۸۰ است. پایایی این سه عامل ۰/۷۰، پایایی خودکارآمدی اجتماعی ۰/۷۸، خودکارآمدی تحصیلی ۰/۸۷ و خودکارآمدی هیجانی ۰/۸۰ گزارش شده است (Lakaye, Marquiltm & Ziman, 2006).

این پرسشنامه در ایران توسط طهماسیان (tahmasian, 2005) هنجاریابی و اعتباریابی شده که پایایی آزمون در روش آزمون - بازآزمون ۰/۸۶، آلفای کرونباخ آن ۰/۷۴ و ضریب تنصیف گاتمن نیز ۰/۶۴ گزارش شده است. هم چنین وی روایی این پرسشنامه را مطلوب گزارش کرده

دانش‌آموزان هزینه‌های سنگینی را به والدین و جامعه تحمیل نموده، و از طرفی فارغ از هزینه‌های مالی، به دانش‌آموزان آسیب روانی - اجتماعی وارد می‌سازد، ضرورت انجام این پژوهش احساس می‌شود. بنابراین مسأله اصلی پژوهش حاضر این بود که آیا بین خودکارآمدی و رضایت‌مندی از رشته تحصیلی با پیشرفت تحصیلی به عنوان عواملی مهم در امر یادگیری و آموزش رابطه وجود دارد؟

روش پژوهش

روش پژوهش حاضر از نوع توصیفی - همبستگی است. جامعه آماری این پژوهش شامل ۶۱۵۴ دانش‌آموز سال سوم دوره دوم متوسطه است که در سال تحصیلی ۹۳-۹۲ در شهر اصفهان مشغول تحصیل بودند. با توجه به حجم جامعه (۶۱۵۴ نفر) حجم نمونه با توجه به جدول مورگان ۳۵۴ نفر تعیین شد، که با توجه به نسبت تقریباً برابر جنسیت‌ها، تعداد ۱۷۷ نفر به پسران و تعداد ۱۷۷ نفر به دختران اختصاص داده شد.

شیوه نمونه‌گیری پژوهش حاضر جهت انتخاب حجم نمونه، شیوه نمونه‌گیری تصادفی خوشه‌ای چند مرحله‌ای و نسبی بود. این شیوه نمونه‌گیری بدین صورت انجام پذیرفت که از بین ۶ ناحیه آموزش و پرورش شهر اصفهان، ۲ ناحیه آموزشی (اداره آموزش و پرورش ناحیه ۶ و ۲) به صورت تصادفی انتخاب گردید. سپس از بین آموزشگاه‌های این دو ناحیه، ۲۰ آموزشگاه متوسطه دوره دوم به صورت تصادفی انتخاب و از بین آموزشگاه‌های هر ناحیه آموزشی، یک کلاس رشته ریاضی و فیزیک به صورت تصادفی انتخاب شد (جمعاً ۲۰ آموزشگاه و ۲۰ کلاس). علت انتخاب کلاس‌های رشته ریاضی و فیزیک این بود که پژوهش حاضر بنا به بررسی رابطه بین خودکارآمدی و رضایت از تحصیل با پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی دانش‌آموزان رشته ریاضی و فیزیک را داشت. سپس از بین دانش‌آموزان این ۲۰ کلاس تعداد ۳۵۴ دانش‌آموز جهت بررسی رابطه خودکارآمدی و رضایت از تحصیل با پیشرفت تحصیلی درس ریاضی به تصادف انتخاب شدند. قابل ذکر است که ملاک انتخاب تعداد ۳۵۴ دانش‌آموز جدول مورگان بود. در این پژوهش خودکارآمدی و رضایت از تحصیل به عنوان

چندگانه سهم هریک از این متغیرها در پیش‌بینی پیشرفت تحصیلی مورد بررسی قرار گرفت.

یافته‌های پژوهش

جدول شماره ۱ یافته‌های توصیفی متغیرها را نشان می‌دهد.

جهت بررسی رابطه خودکارآمدی و رضایت از تحصیل با پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی دانش‌آموزان، ابتدا تحلیل به شکل ماتریس همبستگی صورت پذیرفت و سپس جهت بررسی پیش‌بینی خودکارآمدی و رضایت از تحصیل در نمرات پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی از تحلیل رگرسیون چندگانه انجام شد.

با توجه به ماتریس همبستگی در جدول شماره ۲، نمرات خودکارآمدی و رضایت از تحصیل با پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی در سطح خطای ۰/۰۱، دارای همبستگی مثبت معنادار است.

بدین ترتیب فرض صفر مبنی بر عدم رابطه بین متغیرهای فوق رد می‌شود. میزان همبستگی این متغیرها به ترتیب ۰/۴۸ و ۰/۳۵ است.

حال جهت بررسی میزان قدرت پیش‌بینی خودکارآمدی و رضایت از تحصیل در نمرات پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی به بررسی جداول تحلیل رگرسیون پرداخته می‌شود.

براساس جدول شماره ۳، مقدار F معنادار است. بنابراین متغیرهای پیش‌بین توانسته‌اند پیش‌بینی معناداری از متغیر ملاک به دست دهند. ضریب تبیین مدل نیز نشان می‌دهد که متغیرهای پیش‌بین توانسته‌اند ۲۸ درصد از تغییرات ملاک را تبیین کنند.

براساس جدول شماره ۴، از میان متغیرهای پیش‌بین ضرایب رگرسیون هر دو متغیر (خودکارآمدی و رضایت از تحصیل) معنادار است که با توجه به ضرایب استاندارد شده، هر دو متغیر به شکل مستقیم پیش بین نمرات پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی دانش‌آموزان هستند. در این بین متغیر خودکارآمدی با توجه به ضرایب استاندارد شده (β) پیش بین قوی‌تری برای پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی دانش‌آموزان است ($\beta=۴۱/۰$).

است. در پژوهش حاضر نیز آلفای کرونباخ ۰/۸۳ به دست آمد.

پرسشنامه رضایت از تحصیل: این پرسشنامه دارای ۴ زیرمقیاس رضایت از مدرسه، رضایت از رشته تحصیلی، نگرش به تحصیل و رضایت از معلمان در مدرسه است. این پرسشنامه توسط شیخ الاسلامی و احمدی (sheikh al eslami, ahmadi, 2011) با مطالعه و اقتباس از پرسشنامه‌های کوه، کینزه، بریدگز و هایک (Kuh, Kinzie, Bridges, Hayek, 2006)، گلد، ریدمن، وات، ساه و اونز (Goodlad, Readman, Waats, Saah, Evans, 2008)، شی و فیشر (She, Fisher, 1999) و پرسشنامه رضایت از رشته تحصیلی بحرانی و جوکار (bahrani, jokar, 1999) تهیه شده است.

این پرسشنامه دارای ۳۰ گویه است که در یک طیف ۵ تایی از کاملاً مخالفم تا کاملاً موافقم جای می‌گیرد. حداقل نمره در این پرسشنامه صفر و حداکثر نمره ۱۲۰ است. برای تعیین اعتبار پرسشنامه از روش آلفای کرونباخ استفاده شده است که آلفای کرونباخ کل پرسشنامه رضایت از مدرسه ۰/۷۷، رضایت از رشته تحصیلی ۰/۷۷، نگرش به تحصیل ۰/۷۵ و رضایت از رفتار معلمان ۰/۷۵ به دست آمده است (sheikh al eslami, ahmadi, 2011). همچنین این پژوهشگران روایی محتوایی این پرسشنامه را مطلوب گزارش کرده‌اند. در پژوهش حاضر نیز آلفای کرونباخ ۰/۷۲ برای کل پرسشنامه به دست آمد.

پیشرفت تحصیلی: در این پژوهش پیشرفت تحصیلی درس ریاضی مد نظر بوده است که میانگین دروس مجموعه ریاضی (جبر و احتمال، حسابان و هندسه) به عنوان نمره پیشرفت تحصیلی درس ریاضی محسوب گردید.

تجزیه و تحلیل داده‌های خام حاصل از این پژوهش توسط نرم افزار (SPSS) ویرایش ۱۸ در دو بخش توصیفی و استنباطی با استفاده از روش‌های آمار توصیفی و تحلیل همبستگی پیرسون و رگرسیون چندگانه صورت گرفت. بدین صورت که ابتدا به وسیله آزمون همبستگی پیرسون رابطه خودکارآمدی و رضایت از تحصیل با پیشرفت ریاضی مورد آزمون قرار گرفته و سپس به وسیله رگرسیون

جدول ۱ - یافته‌های توصیفی متغیرها

متغیرها	خودکارآمدی		رضایت از تحصیل		نمره ریاضی	
	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد	میانگین	انحراف استاندارد
گروه	۲۵/۹۷	۴/۶۱	۲۰/۵۷	۲/۹۴	۱۶/۴۰	۲/۷۳

جدول ۲ - ماتریس همبستگی متغیرهای پژوهش

متغیرها	خودکارآمدی	رضایت از تحصیل	پیشرفت تحصیلی
خودکارآمدی	۱		
رضایت از تحصیل	۰/۲۹**	۱	
پیشرفت تحصیلی	۰/۴۸*	۰/۳۵**	۱

* P = ۰/۰۵

** P = ۰/۰۱

جدول ۳- جدول خلاصه تحلیل واریانس مدل رگرسیون پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی بر اساس متغیرهای خودکارآمدی و رضایت از تحصیل

منبع تغییرات	مجموع مربعات	درجه آزادی	میانگین مربعات	مقدار F	سطح معناداری	ضریب همبستگی چندگانه	ضریب تبیین
رگرسیون	۷۵۱/۰۸	۲	۳۷۵/۵۴	۷۰/۷۴	۰/۰۰۰۱	۰/۵۳	۰/۲۸
مانده	۱۰۱۴۴/۲۱	۳۵۱	۵/۳۰				
کل	۲۶۹۷۶/۶۸	۳۵۳					

جدول ۴ - ضرایب رگرسیون پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی بر اساس متغیرهای خودکارآمدی و رضایت از تحصیل

متغیر پیش‌بین	ضریب غیراستاندارد (B)	خطای استاندارد (Std. Error)	ضریب استاندارد (β)	مقدار t	سطح معناداری (Sig)
خودکارآمدی	۰/۱۰	۰/۰۱	۰/۴۱	۸/۸۳	۰/۰۰۰
رضایت از تحصیل	۰/۱۳	۰/۰۲	۰/۲۳	۵/۰۵	۰/۰۰۰

(Caprara, Pastorelli, Regalia, Scabini & Bandura, 2005) و ایرماک و کارازام (Irmak, Kuruuzum, 2009) نشان داده شد.

یافته‌های پژوهش حاضر را می‌توان در دو قسمت مختلف تبیین نمود:

الف) فرایند عمده روانشناختی مختلفی وجود دارد که از طریق آنها باورهای خودکارآمدی بر عملکرد انسان تأثیر می‌گذارد و سبب افزایش عملکرد مثبت آنان در جنبه‌های گوناگون تحصیلی و زندگی می‌شود. دو نوع از این فرایندها (شناختی و انگیزشی) قرابت نظری بیشتری با پیشرفت و عملکرد تحصیلی دارند.

در حوزه فرایند شناختی، افرادی که باورهای خودکارآمدی بالایی دارند بیشتر رفتارهای خود را بر اساس دوراندیشی در مورد تکالیف درسی مشخص شده تنظیم می‌کنند، مسیرهایی را که به موفقیت بیشتر آنان یاری می‌رساند را تجسم کرده و بر اساس احساس کارآیی که از خود سرغ دارند، این راهبردها را به کار می‌گیرند. در حوزه انگیزشی، باورهای خودکارآمدی در خودنظم بخشی انگیزش نقش کلیدی بازی می‌کند. بیشتر انگیزه‌های انسان از طریق شناخت ایجاد می‌شود. لذا وقتی در فردی بر اساس احساس خودکارآمدی انگیزه به وجود می‌آید، وی ممارست بیشتری را در تکالیف درسی از خود نشان می‌دهد و میزان موفقیت و پیشرفت تحصیلی بالاتری را نسبت به دیگر دانش‌آموزان تجربه می‌نماید.

همچنین باورهای خودکارآمدی بر اسنادهای علی تأثیر می‌گذارد؛ افرادی که خود را دارای کارآمدی بالا می‌دانند، شکست‌های خود را به تلاش ناکافی نسبت می‌دهند، در حالی که آنهایی که خود را ناکارآمد می‌دانند، شکست‌های خود را به کمبود ناتوانی‌های شان نسبت می‌دهند. اسنادهای علی عمدتاً از طریق باورهای خودکارآمدی بر انگیزش، عملکرد و واکنش‌های عاطفی تأثیر می‌گذارند. زیرا افراد بر اساس باورهای خود در مورد آنچه می‌توانند انجام دهند و پیامدهای احتمالی یک کار خاص، عمل می‌کنند. بر همین اساس وقتی دانش‌آموزی با احساس خودکارآمدی در امر آموزش با شکست مواجه می‌شود، آن را به تلاش

بحث و نتیجه‌گیری

پژوهش حاضر با هدف بررسی رابطه خودکارآمدی و رضایت تحصیلی با پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی دانش‌آموزان صورت پذیرفت. نتایج پژوهش نشان داد نمرات خودکارآمدی و رضایت از تحصیل با پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی در سطح خطای ۰/۰۱، دارای همبستگی مثبت معنادار است. بدین ترتیب فرض صفر مبنی بر عدم رابطه بین متغیرهای فوق رد می‌شود. میزان همبستگی این متغیرها به ترتیب ۰/۴۸ و ۰/۳۵ است.

سپس جهت بررسی میزان قدرت پیش‌بینی خودکارآمدی و رضایت از تحصیل در نمرات پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی به بررسی جداول تحلیل رگرسیون پرداخته شد. نتایج نشان داد متغیرهای پیش‌بینی توانسته‌اند پیش‌بینی معناداری از متغیر ملاک به دست دهند. ضریب تبیین مدل نیز نشان می‌دهد که متغیرهای پیش‌بینی توانسته‌اند ۲۸ درصد از تغییرات ملاک را تبیین کنند. هم چنین از میان متغیرهای پیش‌بینی ضرایب رگرسیون هر دو متغیر (خودکارآمدی و رضایت از تحصیل) معنادار بوده که با توجه به ضرایب استاندارد شده، هر دو متغیر به شکل مستقیم پیش بین نمرات پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی دانش‌آموزان هستند. در این بین متغیر خودکارآمدی با توجه به ضرایب استاندارد شده (β) پیش بین قوی‌تری برای پیشرفت تحصیلی در درس ریاضی دانش‌آموزان بوده است.

یافته‌های پژوهش حاضر با یافته‌های پوتوین، ساندر و لارکین (Putwain, Sander & Larkin, 2012) و کومارجو و نادر (Komarraju & Nadler, 2013) همسو است. چنان که این پژوهش گران نشان داده‌اند که دانش‌آموزان با خودکارآمدی بالا نسبت به دانش‌آموزان با خودکارآمدی پایین از عملکرد تحصیلی بالاتری برخوردار بوده و خودکارآمدی بالاتر تحصیلی، پیشرفت تحصیلی را پیش‌بینی می‌کند. همچنین همسویی این پژوهش با یافته‌های نقش و همکاران (naghsh, 2009)، تمدنی و همکاران (tamadoni, 2011)، عسکری، کهریزی و همکاران (askari, kahrii, kahrizi, 2013)، کاپرارا و همکاران

۱. این پژوهش تنها بر روی دانش‌آموزان پایه سوم رشته ریاضی و فیزیک متوسطه دوره دوم یکی از شهرستان‌های ایران انجام شده و در تعمیم نتایج به دیگر پایه‌ها، مقاطع تحصیلی و شهرها باید جانب احتیاط را رعایت نمود.

۲. محدود بودن تحقیق به استفاده‌های ابزارهای نگرش سنجی و پرسشنامه.

از نتایج این پژوهش می‌توان جهت برنامه‌ریزی فرایندی آموزشی دانش‌آموزان بهره برد. چنان که با آشنایی دانش‌آموزان با مفهوم خودکارآمدی و نقش آن در پیشرفت درسی سعی بر آن داشت که آنها از احساسات درماندگی خود در یادگیری بعضی دروس آگاه شده و سعی نمایند احساسات خودکارآمدی خویش را تقویت کنند. در انتها پیشنهاد می‌شود که این پژوهش در سایر شهرها، گروه‌های قومی و فرهنگی، مقاطع تحصیلی و سنی مختلف انجام شود و نتایج آن مورد ارزیابی قرار گیرد.

لازم است از مسؤولان محترم مدارس که در انجام این پژوهش همکاری کاملی را داشته‌اند، قدردانی صمیمانه صورت پذیرد.

منابع

Abolghasemi, Abbas. (2012). Relationship resiliency, stress and self-efficacy in students with high academic achievement and low life satisfaction. *Journal of Psychological Studies*, (7), 151-131. (Persian).

Askari, Saeed. Kahrizi, Somayyeh. Kahrizi, Maryam. (2013). The role of self-efficacy and life satisfaction in predicting academic performance of third year high schoolgirl students in Kermanshah. *Journal of School Psychology*, Volume II, No. 2. (Persian).

Buttler, D. , & Winne, P. (1995). Feedback and self-Regulated Learning: A Theoretical intelligence and motivation. *Journal of Management and Organization*. 13, (3), 212-226 .

Cain, A. S., Bardone-Cone, A. M., Abramson, L. Y., Vohs, K. D. & Joiner, T. E. (2008). Refining the Relationships of Perfectionism, Self-Efficacy, and Stress to Dieting and Binge Eating: Examining

ناکافی خود مربوط دانسته و می‌کوشد با تلاش بیشتر این شکست را جبران نماید.

مجموع این شرایط سبب می‌گردد که دانش‌آموزان با خودکارآمدی بالا موفقیت و پیشرفت تحصیلی بیشتری را تجربه نمایند، زیرا این دانش‌آموزان در مواجهه با تکالیف درسی یا هر موقعیت چالش برانگیز دو حالت را تجربه می‌نمایند: یا موفق می‌شوند و یا شکست می‌خورند. آنها با مواجهه با شکست دوباره تلاش خود را آغاز می‌نمایند. زیرا خود را درمانده نپنداشته و عدم موفقیت خود را به تلاش ناکافی‌شان نسبت می‌دهند و از طرفی به توانمندی‌های خویش ایمان دارند، از همین رو به سوی موفقیت تحصیلی گام برمی‌دارند. مجموع این نکات نشان می‌دهد که باورهای خودکارآمدی با پیشرفت و موفقیت تحصیلی رابطه مثبت دارد.

ب) از طرفی رضایت، تجربه درونی است که حضور مثبت هیجان‌ها و نبود احساسات منفی را در برمی‌گیرد. رضایت از تحصیل به عنوان یکی از مؤلفه‌های اساسی در ایجاد رضایت کلی از زندگی و از جمله متغیرهای عاطفی که به نظر می‌رسد نقش مهمی در پیشرفت تحصیلی ایفا می‌کند، است. رضایت از تحصیل به رضایت دانش‌آموزان در محیط تحصیلی اشاره دارد. رضایت از تحصیل به عنوان مؤلفه‌ای از رضایت از زندگی محسوب می‌شود که شامل ادراک دانش‌آموزان از برنامه‌های آموزشی، شرایط لازم برای مطالعه و همچنین رفتار و راهنمایی معلم است و هر میزان که دانش‌آموز در این حوزه‌ها رضایت بیشتری را به دست آورد، تمایل بیشتری در جهت فعالیت در آن حوزه نشان می‌دهد که عملکرد تحصیلی یکی از مهمترین این فعالیت‌ها است. البته رضایت از تحصیل در دانش‌آموزان، رضایت از همه برنامه‌های موجود در رشته انتخابی خود و همچنین رضایت از رابطه با معلم به شمار می‌رود. از همین روست که دانش‌آموزانی که از تحصیل خود که شامل حوزه‌های مختلفی می‌شود، رضایت دارند، پیشرفت تحصیلی بالاتری را تجربه می‌کنند و به زبان کلی تر رضایت از تحصیلی با موفقیت تحصیلی دارای نشانه‌های قوی هم‌بسته هستند.

از محدودیت‌های این پژوهش می‌توان این موارد را بیان کرد:

Meece, J. L., Glienke, B. B. & Burg, S. (2006). Gender and Motivation, *Journal of School Psychology*, 44,351-373.

Naghsh, Zahra. Ghazi Tabatabaei, Mahmood. Torkhan, Reza Ali.(2010). The structural model of the relationship between self-efficacy, perceived use fullness and achievement: Examining the mediating role of self-regulation of learning. Recently in the journal *Cognitive Science*. YearXII, No.1, 16-1. (Persian).

Narimani, Mohammad. Solimani, Esmail.(2013). Effectiveness of cognitive rehabilitation of executive functions(working memory and attention) and math achievement of students with learning disabilities. *Journal of Learning Disabilities*2(3), 115-91. (Persian).

Putwain, D. Sander, P. & Larkin, D. (2012). Academic self-efficacy in study-related skills and behaviours: relations with learning-related emotions and academic success. *Educational Psychology*. Article first published online: 27 SEP.

Regalia, C. & Bandura, A. (2002). Longitudinal impact of perceived self regulatory efficacy on violent conduct. *European Psychologist*, 7, 63- 69.

Rode, J. C. (2005). Life satisfaction and student performance, *Academy of management learning and education*, *Journal of Social Behavior and Personality*,4 (3)- 421-433 .

Salami, S. O. (2009). Psychopathology and academic performance among Nigerian high school adolescents: The moderator effects of study behavior, self-efficacy and motivation. *Journal of Social Sciences*, 16, 25-330.

Seif, Ali Akbar.(2003). Educational psychology, psychology of learning, Tehran: Agah. (Persian.)

Sheikh al eslami, Razeyeh.(2005). A model for self-regulated learning English. PhD thesis, University of Shiraz. (Persian).

Shokr kon,Hosein. poladi, Mohammad Ali. Haghghi, Jamal.(2000). Important factors in male high school drop Ahvaz city. *Journal of martyr Chamran University of Educational Sciences and Psychology*, 7(3), 20-14. (Persian).

Tahmasian, Karineh. Anari, Aseyeh.(2010). The relationship between dimensions of self-efficacy and depression in adolescents. *Journal of Applied Psychology*, 3(1), 93-83. (Persian).

the Appearance, Interpersonal, and Academic Domains. *International Journal Eat Disorder*.

Caprara, G. V. , Pastorelli, C. , Regalia, C. , Scabini, E. , & Bandura, A. (2005). Impact ofadolescents' filial self- efficacy on quality of family functioning and satisfaction. *Journal of Research on Adolescence*, 15, 71-97 .

Caprara, G. V., Regalia, C., & Scabini, E. (2002). Auto efficacia familiar (Familiar self efficacy). In *La Valutazione ell'Auto efficacia (Self-Efficacy Assessment)* (ed. G.V. Caprara), pp. 63-86. Edizioni Erickson: Trento.

Demaris MC, Kritsomis WA. The classroom exploring its effects on student persistence and satisfaction: Focus on Colleges, Universities and School; 2008;2 (1):1-9 .

Diner EE, Sun M, Lucas RE, Smith HL. Subjective well being: Three decades of progress. *Psychol Bull*. 1999; (125):276-302 .

Floers, A. (2007). Attribution style. Self-Efficacy And stress As predictors of academic success And Academic satisfaction in college students. A Dissertation Submitted to the Faculty of The University of Urah for the Degree of Doctor .

Foolad chang, M, Latifian, M.(2001). Effect of parental autonomy in academic autonomy and academic achievement of their students. *Journal of Psychology and Educational Sciences*, No.2, 154-135. (Persian).

Heydari, Maryam.(2005). The relationship between student satisfaction and academic achievement in university students. *New ideas in Education Journal*, 1, 86-75. (Persian).

Irmak S, Kuruuzum, A (2009). Turkish validity examination of the multidimensional students life satisfaction scale. *Journal of Social Indicators Research*, 92, 13-23 .

Kahrizi,Maryam.(2010). Relationship resiliency and life satisfaction and academic performance of high school students in Kermanshah. MA thesis. Allameh Tabatabai University. (Persian).

Komaraju, M. & Nadler, D. (2013). Self-efficacy and academic achievement: why do implicit beliefs, goals, and effort regulation matter. *Learning and Individual Differences*, In Press, Corrected Proof, Available online 8February 2013 .

Tamadoni, Mojtaba. Hatami, Mohammad. Hashemi razini, Hadi.(2011). Efficacy, negligence academic and student academic achievement. Journal of Educational Psychology, No. XVII, sixth year. (Persian).

Zare zade, Kamla. Kadivar, Parvin.(2007). Comparison of self-efficacy and creativity in students and students of non-user Internet user. Journal of Education, 1(89), 133-111. (Persian).

Zohre vand, Razeyeh.(2010). Comparison of self-concept, academic self-efficacy, emotional intelligence, gender beliefs and satisfaction of high schoolboys and girls and contribution of each of these variables in predicting academic achievement. Psychological Studies, 3(3), 72-46. (Persian).

Archive of SID